

Tellér Gyula: Középfajú pártdráma - Esszé az SZDSZ mivoltáról IV.

2010 április 04. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Nem párttörténetet írok, írásomat mégis egy dátummal és egy eseménnyel kezdem:1988. november 13-án a Jurta színházban a Szabad Kezdeményezések Hálózatanev? laza politikai szervez?dés bázisán hosszú vita után

megalakult a Szabad Demokraták Szövetsége /SZDSZ/ nevű politikai párt. Nem az égből pottyant, fontos elzményei voltak.

18./ Az ehhez hasonló hatalomtechnikai trükkök az SZDSZ korábban tárgyalt szerkezeti problémájának egy másik, később a párt hanyatlásában különösen fontos szerepet kapó mozzanatához is kapcsolódtak. A párt többé-kevésbé rejtett céljai közül a rákosista-kádárista uralkodó elit /a 'megalvadt struktúrák'/ hatalomban tartását és később - hatalomszerzési célból - a beléjük kapaszkodást már említettem. A párt vezetői és politikájának meghatározói tulajdonossá és ezáltal tovább-uralkodóvá a Kádár rendszernek a vállalati, szövetkezeti és intézményi tulajdon közelében ténykedő uralkodó elitjét vagy valamely külső befektető körét kívánták megtenni, s a régi - 1948 előtti - polgári-kispolgári rétegek vagy utódaik tulajdonszerzését igyekeztek megakadályozni. Ennek a célnak a megléte már 1990-től kimutatható. S a fasizmusveszély örökös nyaggatása, a Charta-kampány s ezáltal az MSZP-s vezetőket, középkáderek elfogadtatása vagy Tölgyessy sorozatos ádáz parlamenti kirohanása a kárpótlás ellen egyebek közt ezt a politikát volt hivatva indokolni. A párttá vált SZDSZ-nek volt azonban egy másik rejtett célja, ami valamikor a párttá alakulás utáni időben, meglepetésszerűen került elő. A nagy paradoxon: ezt a 'rejtett' célt a párt vezetői köre az alapítás után nemsokkal a Kék könyv becenevű program /A rendszerváltás programja. SZDSZ, 1989/ formájában odatárta ország-világ elé, csak éppen 'ország-világ' nem értett bele semmit. Dicsérte ezt az iratot, rá is szavazott, de elő nem olvasta, s ha elolvasta, nem értette. A lényeg: ebből az iratból s főleg a későbbi politikai értelmezéseiből egy olyan társadalom képe bontakozik ki - mint távolabbi pártcél - mely /magyar viszonylatban legalábbis/ a családtól az iskoláig, a nemzettől és a nemzettudattól a kultúráig mint társadalomszervező intézményig, az egyéni és a közmoráltól a tájékoztatásig, az egyének magatartásától és motívumaitól a közösség működéséig, a tulajdonviszonyoktól a jövedelmi viszonyokig, a nemzeti történelemhez való viszonytól az egyének és a közösségnek az egymáshoz való viszonyáig mindent a lényegében bont fel, változtat meg, szakít el a tradícióktól s tesz - ahol ez lehetséges - /kizárólag/ pénzzel és piaccal vezérelt.

Az SZDSZ végül is nem rendszert akart váltani, hanem az egész magyar társadalmat gyökerestül megváltoztatni, átszabni. Ahogyan a papák a tervgazdaság-egypártrendszer-diktatúra Prokrusztész-ágyába kényszerítették az országot, most a liberális fiúk egy másik absztrakt eszme Prokrusztész-ágyába akarták-akarják taposni az embersokadalmat. A mindenfajta joggal felruházott társadalomban ébredő centrifugális, szétbontó erővel szemben pedig - mint azt Kis János egy 1992-es cikkében kifejtette - az egész működést mindössze két intézmény tartja össze: a piac és az alkotmányon alapuló jogrend. Minden más 'magánügy'. Minden szabad, amit jogszabály nem tilt. Minden szabad, ami más hasonló szabadságát nem sérti /hogyan mi sérti - láttuk-látjuk -, mindig az erősebb dönti el/. Mintha a híres-hírhedt frankfurti filozófiai iskola - Marcuse, Adorno, Horkheimer, Fromm, Reich és társaik: Popper és Rawls - vagy Friedman és Hayek eszméit tömörítették volna egy amúgy igen takaros pártprogramba. Az SZDSZ később nagy erudícióval kidolgozott szakpolitikai programjai /1993: 'Van más, van jobb, van biztosabb'; 1994: 'Fordulat, biztonság, felemelkedés'; 1998: 'Modern európai Magyarország'; 2002: 'A korszakváltás programja'; 2006: 'Szabadság, verseny, szolidaritás'/ maguk is ezeket a célokat szolgálták. A tulajdonreform és a készpénzes privatizáció a kispénzesek tulajdonszerzésének megakadályozását, az iskolareform az iskolának a közösség reprodukciós intézményéből piaci szolgáltatóvá alakítását /tekintély nélküli, pofozható tanárokkal-tanítókkal/, a szexuális identitás szabadsága a többség erkölcsi és vallási meggyőződésének és a családdal kapcsolatos elképzeléseinek szabad provokálását stb. Mindezt természetesen a legnemesebb terminusokba: a liberális értékek képviselőibe, a liberális értékek még jobb képviselőibe a szakértelembe, az esélyegyenlőségbe, a szabadságba, a szolidaritásba, a jogokba, a versenybe-miegymásba öltöztetve. Vajon mit szóltak volna a támogatók, a tagok és a szavazók, ha a szöveget értik és ezeket a hatásokat előre látják? De nem látták előre, s

csak lassan döböntek rá, mit is rejtenek a szavak. S az informális er? közben besodorta ?ket a koalícióba.

19./ Az SZDSZ-t sokan doktriner, életidegen pártnak tekintik. Megpróbálom megmagyarázni, szerintem miért. Az általam ismert, legkülönbélebb pártállású emberek /még eszdeeszesek is/ nagyjából egyetérteneben, hogy a jelen /az utóbbi húsz-harminc-negyven év/ Magyarországnak a következ? súlyos gondjai várnak megoldásra. A határokon kívüli és belüli nemzet fogyása, elöregedése. A szomszéd többségi társadalmak asszimilációs nyomása a magyar kisebbségekre. A nemzettudat gyengülése, a nemzet integrációs erejének hanyatlása. Emiatt is az alacsony képzettség? de nagy reprodukciós erej? cigányság és egyéb szegény rétegek népességben belüli arányának gyors növekedése /és az ebb?l ered? anyagi következmények: csökken? gazdasági összteljesítmény, csökken? adóbefizetések, az eltartottak számának növekedése, a központi költségvetés és a társadalombiztosítási alapok túlterhelése/. Egyes országrészek gettósodása, ezeken a helyeken a kriminalitás növekedése. Az élet-, vagyon- és közbiztonság biztosítására egyre képtelenebb állam. A társadalom szellemi és morális /jellemi!/ reprodukcióját biztosító iskolarendszer súlyos hanyatlása. A társadalom morális és szellemi /jellemi!/ állapotát súlyosan romboló médiatartalmak, életmód-sugallatok szabad áramlása. A mez?gazdaság le hanyatlása, a magyar vidék kiürülése. A term?föld /víz, erd? stb./ nagy részének küls? tulajdonosok kezére kerülése. A nemzet stratégiai vagyonának kiürülése, túlzott függés a betelepült t?két?l. Az adósságterhek újabb és újabb megnövekedése. stb. Az SZDSZ tizenkét éven át volt része kormányhatalomnak. Mik az SZDSZ legfontosabb témái és kormányzati eredményei? A jogkiterjesztés /drog, homoszexualitás/, a - nemlétez? - fasizmus elleni harc és folyamatos elhatárolódásra-buzdítás, új kormánynegyed építése /s a régi, patinás, történelmi épületek privatizálása/, makroökonomiai játszmák /hol a túlelosztás, hol az egyensúlyteremtés támogatása/, antiszegregáció, inkubátor a kórházkapuban, békesség a magyar kisebbségeket szorongató szomszédokkal, a sorkatonai szolgálat megszüntetése és a véder? csaknem teljes felszámolása, az iskolarendszer fentiek szerinti átalakítása mint 'reform', jelent?s forráskivonási próbálkozás az egészségügyb?l mint 'reform', kormányzati funkciók 'kiszervezése' ismer?s vállalkozásoknak közpénzen, kísérlet az egyetemek, az akadémiai intézetek, az egészségügyi intézmények, az egyéb intézmények ingatlanvagyonának értékesítésére, a magyar akkreditációs rendszert?l függetlenített külföldi fels?oktatási intézmények bevezetése, az alsó osztályokban a tantárgyak eltörlésének lehet?sége, /jó drága/ infrastruktúra-építések, az internet-hozzáférések szaporítása, digitális iskolatáblák stb. Mit oldott meg az SZDSZ az alapproblémákból? És minek a megoldására törekedett?

A hanyatlás lehetséges okai

20./ Az SZDSZ választói támogatottsága az 1990-es több mint húsz százalékról 2009-re egytizedére, alig több mint két százalékra zsugorodott. Kétségtelen: az SZDSZ már az els? ciklusban a lényegéb?l fakadó összes hibát és

b?nt elkövette. Maga borította fel a rendszerváltást a 'megalvadt struktúrák' védelmezésével, az igazságtétel korlátozásával, s?t, akadályozásával, az ügynökkérdés technikai akadályokra hivatkozó bagatellizálásával /Dornbach, Tardos/, a fasizmushisztéria oktalan felkeltésével, az MSZP talpra állásában való hathatós közrem?ködéssel, a szocializmus által kirabolt és letaposott polgárság tulajdon/vissza/szerzésének akadályozásával, az MSZP-vel való koalícióra lépéssel, az '56-ot lever?k közé való immoralis beüléssel s ezáltal a politikai mez? hosszú-hosszú évekre való kettészakításával. Maga kezdte el kiszorítani a jogos tulajdonukat visszaszerezni, vagy egyáltalán: tulajdont szerezni akaró tagjait. Maga csúfolta meg a demokráciát a médiaháborúban a saját médiahegemóniájának védelmezésével, a médiamanipulációk védelmével és támogatásával /Bánó, Rejt?, Hanákné-ügy, 'hordót a zsidóknak'-hazugság/, a károkozó és súlyosan jogsért? taxisblokádtáborításával, ugyanakkor a hatalomátvételi ajánlattétellel. Maga állította a korrupció szükségességét a koalíciókötés indoklásakor /mivel kívánták meghálálni a finanszírozók pénzét?/. Maga ültetett be cigányokat a parlamenti frakcióba, hogy aztán az égvilágon semmit se tegyen a cigányság valódi problémájának feltárására és megoldására. Maga taposott le a párton belül minden lehetséges eszközzel minden kísérletet, mely az agresszíven doktriner gazdaság- és társadalompolitikával szemben a társadalom érdekeinek és véleményének ért?bb befogadását ajánlotta. Maga alkalmazta a választókat és a párttagokat megtéveszt? technikákat. Maga kezdeményezte és vezette be a magyar politikai életbe a rágalmazó, az ellenfeleket ostobának és aljasnak beállító vitastílust.

21./ Hogy a párt ezek után 1994-ben mégis több mint egymillió szavazatot kapott, megítélésem szerint f?leg négy dolognak tudható be. Az egyik: az itt felsoroltakról és egyebek?l a hegemon posztiszocialista-újliberális sajtó folyamatosan félrevezette a közvéleményt. A valóságot nem bemutatta, hanem a liberálisok érdekeinek megfelelően alakította. A másik: 1994-ben nem ugyanaz az egymillió-valahánytízezer ember szavazott az SZDSZ-re, mint 1990-ben. A csalódottak távoztak, s a helyükbe - f?leg az MDF-b?l - reményked? újak jöttek. Volt ugyanis a pártnak egy olyan ígérete - sokak számára a legfontosabb -, hogy ? tudja egyedül, hogyan kell a hatalomgyakorló kontárokkal szemben a gazdaság kérdéseit megoldani s a gazdasági fellendülést, a növekv? jólétet biztosítani. Ellenzékben az ezzel kapcsolatos választói hitet nem volt módja sem igazolni, sem megcáfolni. A Horn-ciklus alatt aztán - miközben az el?bbi kérdések mindegyikében tovább folyt a csalódáskeltés -, az is kiderült, hogy ez az ígélet is humbug. A Bokros-csomag körüli helyzetértékelésük vaskos tévedéseket tartalmazott. A harmadik ok: a magát a leghatározottabb rendszerváltónak feltüntet? párt igazi mivolta a választók és a tagok többsége számára éppen a koalíciókötés következményei révén tárult fel igazán. Akik a helyi hatalomgyakorlók és gátlástalan tulajdonszer?k elleni küzdelmükben-birkózásukban az SZDSZ-t?l reméltek segítséget, most látták át, hogy pártjuk ebben a birkózásban nem hogy nem segít, hanem éppen az ellenfeleket támogatja és szövetségre lép velük. S?t a tulajdonukat jogosan visszaigényl?ket ócsárolja, kigúnyolja /'radiszadisok', 'fasiszták'/. A negyedik ok: a koalíciókötés indítékai közt a finanszírozóra való hivatkozás és a mögötte sejteth? korrupció a választók számára nem volt ismeretes. A Tocsik-ügyben rejl? korrupciót azonban már nem lehetett eltitkolni. Mint ahogy nem lehetett eltitkolni a párt mozgásterének drasztikus lesz?külését, vagy éppen az oktatáspolitikai abszurdjait sem. Innent?l kezdve az SZDSZ sajtó, er?s választói támasztéka megsz?nt, s az egymillió feletti szavazat helyett a továbbiakban háromszázezer-valahány szavazata maradt. De ennek a szavazatmennyiségnek egy jelent?s részét is - egyharmadát? felét? ki tudja - újra meg újra az MSZP átszavazói biztosították, nemcsak 2006-ban, hanem már 1998-ban és 2002-ben is. Az MSZP-nek megérte két-három százaléknyi listás szavazatot kölcsönadni a biztosan megszerezhet? körzetekben, s rajta ugyanannyi többlétszavazatot nyerni. Mindezzel az SZDSZ politikai önállósága is megsz?nt, a párt az MSZP és a 'megalvadt struktúrák' foglya lett, mint azt egyebek közt a szabadulási kísérletek története is mutatja.

Elvetélt szabadulási kísérletek

22./ Az SZDSZ-ben kezdett?l fogva voltak, akik látták a rejtett célok makacs követéséb?l következ? kényszerpályát: a támogatottság-vesztést és az MSZP-hez tapadást s ezzel az önálló politika lehet?ségének besz?külését, vagy voltak, akik ennek a politikának az egyes lépéseivel szemben egyéb okokból ellenérdekeltek voltak. Ezért a rejtett célok szerinti politikát kezdett?l meg kívánták változtatni. Ilyen változtatási kísérlet volt Tölgyessy próbálkozása mindjárt a kezdet kezdetén a 'patriótább' politizálásra. Láttuk, hogyan végzett az informális hatalom ezzel a próbálkozással. A Horn-ciklusban el?ször Békesi, majd Bokros menesztésekor voltak bágyadt kísérletek a koalícióból való kilépésre. Nem jutottak sehová. Ennél sokkal er?sebb indíttatás és bels? vita következett a Tocsik-ügy?l. A kilépésnek a - mint kiderült: személyeiben is érintett - kemény mag ez alkalommal is ellenállt. MSZP-s források szerint ezt az ellenállást jelent?sen er?sítette, illetve a kilépni vágyók felbuzdulását alaposan lelohasztotta, hogy az esetleges kilépés?l folytatott kétoldalú tárgyaláson a szocialisták egy korrupciós ellenlistát mutattak fel. A tárgyalásnak ezzel nyomban vége is szakadt. A következ? szabadulási kísérlet Demszky Gábor nevéhez f?z?dik. 2000-ben, rövid elnöksége idején nyitni akart jobbfelé, hogy az MSZP-t?l való egyoldalú függésen lazítson. Ezt a függést ? a f?városi közgy?lésben különösen er?sen érezhette. A kemény mag ezt a kísérletet is villámgyorsan

leszerelte. Aztán jött 2002: a kitartással megérdemelt dicsőség pillanata. Az SZDSZ megint bekerült a parlamentbe. És bekerült a kormányba. A választás estéjén két elnök személy is felkereste őket gratulálni és együtt örülni a leendő koalíciónak: a hangsúlyozottan zsidó identitású izraeli nagykövet asszony: Varnai Schorer Judit és a hangsúlyozottan zsidó identitású amerikai nagykövet asszony: Nancy Goodman Brinker. Az MSZP választási centrumából jöttek át. Vajon miért? De a dolog megint keservesre fordult: jött a ciklus elején Medgyessy ügynökmúltja és osztogatási csomagja. Az SZDSZ vezetői azonban újra meg újra világosan látták: parlamenti létük és ezzel a párt léte az MSZP-től függ. Ha szakításra viszik a dolgot, végük: az MSZP megvonja a szavazatsegélyt és ezzel vége a pártnak is. Nem vitték szakításra. Így aztán a párt - olykor jobb belátása ellenére - elfogadta, megszavazta, követte a koalíciós partner politikáját, teljesen elveszítve saját önálló arculatát. A Gyurcsány-periódusban pedig egyesek főleg Kóka/Gyurcsányabbak akartak lenni magánál Gyurcsánynál is.

23./ Kicsit külön történet Retkesé. 2004-től ugyanis az SZDSZ - Retkestől függetlenül - olyan akciókban vett részt /még ha egyikben-másikban passzívan is/, amelyekre már nincs mentség. A választók megtévesztése a gazdaság és a társadalom állapotát illetően /Kóka pannon pumája/. A hazugság kiderülésekor a dolog ritka igazságként való kommentálása /Kuncze az 'szödi beszédről'. Az egészségbiztosítási pénztárak abszurd privatizációs terve és a terv bukása. Csalás az elnökválasztáson. Fodor-Kóka párharc a vezetésért. Formális kilépés, de-facto bent maradás a koalícióban, most már csak a haza javára magyarázott képviselői önérdék. Az MSZP-s támogatás megvonása után alig több mint kétszázalékos eredmény az EP-választásokon. Többek kihátrálása a párt feletti irányításából: Magyaré, Kunczéé, Petőé, Demszkyé. Stb. A korábban gondosan óvott látszatok teljes összeomlása. Míg Tölgyessy olyankor akart a szekérnek új irányt szabni, amikor az mehetett volna kicsit másfelé is, nem éppen az erőtsejtnak, Retkes az összetört szekér alól mászik ki a szakadékból. S az összetört szekér utasainak - az új placebo elemi részeinek - akarna új irányt találni. Törődjünk a nemzettel. Törődjünk a vidékkel. Próbáljunk 'az értékek képviselője' mellett problémákat is megoldani és leszámolni a múlttal. No, erre az informális és formális hatalom küzdelme telt utólré. Jelenleg éppen a Tölgyessy ellen bevetett technikáknál tartunk.

A dráma belseje

24./ Vajon mik ennek a történetnek a drámai tanulságai? A felszínen az első: a párt önérdékét elmulasztotta a rendszerváltás során a megalvadt poszt-szocialista struktúrák felszámolását s ezért a megalvadt struktúrák felszámolták a pártot. Egy kicsit mélyebben: a placebo megint észbe kapott. Rájött, hogy ez az út a semmibe visz.

A formális hatalmi struktúra kivetette magából az informálisat és szembefordult vele. Az informális hatalmi centrum akarategysége a személyharcokban megbomlott. Az amúgy csak folytonos akarattal összetartható konstrukció széthullott. Még mélyebben: a magyar társadalomnak elege van a frankfurti Prokrasztész-ágyból. Túlságosan nyilvánvalókká és érezhetőekké váltak a következmények. Felhorgadt a társadalom életöszöne. A közösség mint közösség akar létezni. De a másik oldalon az is kérdés: hogyan bírta egy ilyen mesterséges és mesterkelt konstrukció több mint húsz évig? A nem túl bonyolult válaszom: 1998-tól az MSZP tartotta fenn a maga javára. Kellott neki a szövetséges frakció. Az SZDSZ pedig elfogadta ezt a pozíciót: amíg volt frakció, volt hatalom is, volt párt is. Ez a konstrukció végleg megbukni látszik. Az MSZP-nek magának is nagy szüksége van a szavazataira.

25./ Esmefuttatásomat a hajdani-majdani SZDSZ-t körülvevő, a megalakult pártot élénk figyelemmel kísérő, támogató, kritizáló, a pártot saját pártjuknak érző értelmiségi és politikusi csoportok hevenyészett leírásával kezdtem. Ezek a csoportok, vagy közülük egyik másik, vagy tagjaik, mint sajátos, időben és térben széttagolt kollektívum, külön is megérdemlik az említést. Különösen az SZDSZ második rejtett céljának a frankfurti Prokrasztész-ágyának, a magyar társadalom gyökeres átalakításának összefüggésében. Ez a háttér-kollektívum egy közös nagy vágykép elemeit terjeszti maga körül. S azokból egy nagy kollektív 'Tagtraumot' formál. Egyesek - egyébként valamennyien kiváló emberek: közgazdászok, bankárok, politikusok és politológusok, költők és írók, matematikusok, nyelvészek, újságírók, képzőművészek, jogászok, orvosok, gyártulajdonosok, egyetemi tanárok, egyházi személyek - azt állítják közülük, hogy nincs magyar kultúra /csak bűgatyá és fűtűl's Barack/, hogy a magyar történelem /kiváltképp a tizenkilencedik század eltti/ érdektelen, a volt magyar uralkodó osztályok tagjai részeges, mihaszna figurák voltak. Hogy a történelem sorscsapásai méltán érték a folyvást magyarkodó magyarokat. Hogy nincs, nem volt eredeti magyar lovagi kultúra, vagy éppen nincs eredeti magyar népdal. Hogy emberjogi vétket követ el az a tanár, aki az új nemzedékek magyar nyelvét és helyes nyelvhasználatát korigálja az iskolában. Hogy a tizenkilencedik századi magyar irodalom klasszikusai elavultak, olvashatatlanok, ostobák, rasszisták. Legjobb esetben át lehet őket írni. Ahogy a Himnuszt is. Hogy nincs is Magyarország. Hogy Magyarország nem a magyarok országa. Hogy a magyar vidék felesleges, a falvak feleslegesek, meg kell őket szüntetni. Hogy a nemzet, mint entitás, mint társadalomszervezési elv és mint szerveződésképző idejét múlt, hogy a nemzet felesleges, hogy nincs is nemzet. Magyarnak lenni nevetséges, ostoba dolog. 'Magyarok voltunk'. Voltunk. Hogy nincs magyar állam. Hogy Magyarországot ki kell találni. Hogy van Magyarországon egy genetikailag elkülönülő csoport, amelynek tagjai átlagban magasabb intelligenciahányaddal rendelkeznek, mint a többiek. Hogy méltányos, ha ezek az emberek vezetik a társadalmat. S hogy politikában 'immár mi leszünk a baloldal, a balközép, a közép, a jobbközép és a jobboldal is' - mondják. - 'Magyarországot pedig előbb-utóbb felvásároljuk. Inkább előbb, mint utóbb. Sőt, már fel is vásároltuk.'

Csakugyan?

(Forrás: Nagyvilág)

Tellér Gyula

Ajánló

